

Warszawa, 12 maja 2026 r.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Ministro,

Wyrażamy ogromną radość, że temat wspierania rodziny w kryzysie oraz pieczy zastępczej nad dziećmi doczekał się kompleksowej analizy, czego skutkiem jest szeroka nowelizacja ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49 i 1301) oraz niektórych innych ustaw (UD 354).

Po przeanalizowaniu propozycji zmian, przedstawiamy nasze spostrzeżenia i prosimy o ich uwzględnienie w dalszych pracach legislacyjnych.

W pierwszej kolejności zwracamy uwagę na kwestie związane ze standardami ochrony małoletnich i zobowiązaniem do sprawdzania karalności osób pracujących na rzecz dzieci, m.in. w pieczy zastępczej. Ważnym i uzasadnionym rozszerzeniem jest sprawdzalność w rejestrach karnych osób sprawujących pieczę, a także współzamieszkujących z rodziną zastępczą, rodziną opiekuńczą itp. co 24 miesiące (art. 1 pkt 7 projektu). Osobą współzamieszkującą może być osoba małoletnia, jak też pełnoletnia nie sprawująca opieki i wychowania nad dzieckiem. Nie określono w proponowanych przepisach od jakiego wieku osoby współzamieszkujące mają być sprawdzane we wskazanych rejestrach. Zapis proponowanego ustępu 3 art. 7b osobę, która nie spełnia warunków z proponowanego art. 7b ust. 1a natychmiast odsuwa się od czynności związanych z opieką lub wychowaniem odpowiednio osoby lub dziecka. Nie wprowadzono żadnych mechanizmów reagowania po otrzymaniu informacji o tym, że taką osobą jest osoba współzamieszkująca, nie podejmująca zadań związanych z opieką i wychowaniem dziecka. Sugerujemy, że w przypadku, gdy osoba współzamieszkująca okaże się osobą skazaną j.w., organizator pieczy miałby obowiązek zgłosić sprawę do sądu opiekuńczego w celu podjęcia działań na rzecz regulacji sytuacji dzieci w celu ich ochrony.

Kolejną nieścisłością dotyczącą osób będących kandydatami lub już funkcjonującymi rodzinami zastępczymi spokrewnionymi lub osób współzamieszkujących, w przypadku osoby, wobec której orzeczono prawomocnie środki wychowawcze, środki lecznicze lub środki poprawcze na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich ustawa rozszerza zakres popełnionych przez nią przestępstw lub przestępstw skarbowych na wszystkie objęte powyższą ustawą, a nie jedynie przestępstwa wskazane w proponowanym art. 7b ust. 1a pkt 2 ppkt a. Sugerujemy analogiczne do art. 7b ust. 1a pkt 2 ppkt a wprowadzenie ograniczenia katalogu przestępstw.

Drugim aspektem związanym z ochroną małoletnich przed krzywdzeniem jest kwestia jasnych zasad wprowadzania standardów ochrony małoletnich dostosowanych do rodzinnej pieczy zastępczej.

W ramach prac Zespołu ds. Ochrony Małoletnich przy Ministrze Sprawiedliwości wydano dobre praktyki do tworzenia standardów ochrony małoletnich w rodzinnej pieczy zastępczej oraz wytyczne do tworzenia standardów ochrony małoletnich w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Warto rozważyć wprowadzenie tych wytycznych jako obowiązującego prawa w formie rozporządzenia, w przypadku rodzinnej pieczy zastępczej rozpoczynając proces standaryzacji dostosowanych do ww. dobrych praktyk od rodzin zastępczych zawodowych. Dlatego sugerujemy wpisanie w ustawie delegacji dla ministra ds. rodziny do wydania takiego rozporządzenia.

Ogromnym krokiem na rzecz podniesienia statusu rodziców zastępczych, pracowników pieczy instytucjonalnej oraz osób ich wspierających jest nadanie im ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych w związku z wykonywaniem czynności w ramach swoich obowiązków (art. 1 pkt 8 projektu). To bardzo cenny i ważny ruch, który może dać odwagę pracującym z dziećmi do tego, aby je wspierać i chronić w sposób bardziej zdecydowany.

W proponowanym art. 11 ustawy (art. 1 pkt 10 projektu) pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej dokonuje analizy sytuacji rodziny, a w art. 15 ust. 3 pkt 4 (art. 1 pkt 14 projektu) asystent rodziny sporządza plan pracy z rodziną, który obejmuje analizę ryzyka planowanych i realizowanych działań przez rodzinę i podmioty pracujące z daną rodziną lub dzieckiem oraz sposobów jego minimalizacji. Jest to idealne miejsce do wprowadzenia obowiązkowego sporządzenia kwestionariusza do analizy ryzyka zagrożeniem dziecka krzywdzeniem, który jest przygotowany przez dr Annę Krawczak z Fundacji Dajemy Dzieciom Się, którego wzór załączamy. Wprowadzenie kwestionariusza wraz ze wzorem mogłoby odbyć się rozporządzeniem, do którego legitymację dawałaby nowelizowana ustawa. Wprowadzenie kwestionariusza powinien poprzedzić pilotaż jego wykorzystania oraz ewaluacja jego działania po pilotażu.

Podnosząc temat planu pracy z rodziną, warto podkreślić, że praktyka dotychczasowej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powoduje, że jednostki wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej nie współpracują w sposób wystarczający na rzecz dziecka. Każda jednostka realizuje swój plan pracy (z rodziną/z rodziną zastępczą lub placówką), czasem nawet sprzecznie do drugiej. Należałoby wpisać obowiązek współtworzenia, a nie konsultacji planów pomocy przez asystenta rodziny i koordynatora pieczy zastępczej.

Związaną z pracą z rodziną kolejną potrzebną zmianą jest poszerzenie celów ustawowych o wpisanie bezpieczeństwa dziecka jako kryterium oceny celu zabezpieczenia w pieczy zastępczej, jego pobytu w pieczy zastępczej oraz ewentualnego powrotu do rodziny pochodzenia, jak też oceny pracy zobowiązanych do współpracy z rodziną biologiczną lub zastępczą pracowników jednostek samorządowych. Warto również rozważyć zapisanie wprost w ustawie aktywnego włączenia posiadanych przez rodzinę zasobów osobowych (przyjaciele, sąsiedzi, kuzyni) w tworzenie oraz realizowanie planu pracy z rodziną (za zgodą samej rodziny oraz tych osób).

Warto także zwrócić uwagę na nowe proponowane zadanie asystenta rodziny, czyli koordynowanie pracy z rodziną i na jej rzecz poprzez zwoływanie i prowadzenie zespołów składających się ze specjalistów związanych z podmiotami pracującymi z daną rodziną lub dzieckiem, zmierzające do określenia działań i ustalenia wspólnych celów pracy i trybu monitorowania efektów pracy. W tej propozycji widzimy szansę na rozpoczęcie działań na rzecz wprowadzenia w polskim systemie pomocy społecznej i pomocy rodzinie służb ochrony dzieci jako odrębnego zadania i możliwości rozwoju zawodowego dla osób wykonujących obecnie zawód asystentów rodziny.

Przyglądając się zadaniom asystentów rodziny sugerujemy zmniejszenie liczby rodzin, które ma objąć swoją opieką asystent rodziny. Każda rodzina, która skierowana jest do wsparcia przez asystenta rodziny jest rodziną problemową, a praca z nią powoduje trudności w wykonywaniu zadań asystentowi rodziny. Przy 15 rodzinach i ok. 20 dniach roboczych, asystent rodziny ma średnio 1 dzień pracy z rodziną w miesiącu i 5 dni na opracowanie dokumentacji rodzin i to w przypadku, gdy nie korzysta w urlopów lub zwolnień. Przy 10 rodzinach, średnio każda rodzina mogłaby liczyć na 2 dni robocze pełnego zaangażowania asystenta wraz z opracowaniem dokumentacji.

Sugerujemy także zobowiązanie asystenta rodziny do sporządzenia okresowej oceny sytuacji rodziny i przekazywania jej do sądu opiekuńczego, a nie jedynie na wniosek sądu (art. 1 pkt 14 projektu wprowadza zmiany w art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy nowelizowanej). Niestety praktyka sądowa pokazuje, że sądy rzadko występują o takie opinie. Taka bieżąca informacja od osoby udzielającej wsparcia rodzinie, mogłaby też odciążać kuratorów rodzinnych, gdyż sąd nie musiałby kierować ich na dodatkowe wywiady w ramach postępowania wykonawczego lub ad hoc.

Kontynuując wątek zawodu asystenta rodziny i koordynatora pieczy zastępczej, cieszymy się, że zauważono potrzebę oceny wykonywania zadań tych zawodów oraz wprowadzenia systemu awansu (art. 1 pkt 18 i pkt 80 projektu). W przypadku oceny pozytywnej, asystent lub koordynator ma prawo do awansu zawodowego, jednak ustawa nie wprowadza procedury odpowiedzialności w przypadku podwójnej oceny negatywnej. W odniesieniu do rodzin zastępczych i opiekuńczych kolejna ocena negatywna stanowi podstawę do rozwiązania z tą rodziną umowy o pełnienie funkcji rodziny zawodowej lub rozwiązania rodziny. Wnosimy o rozważanie rozwiązań dyscyplinarnych w momencie wydania kolejnej oceny negatywnej, która została wydana wobec pracowników pomocy rodzinie i systemu pieczy zastępczej.

Podnosząc temat oceny pracy asystenta rodziny sprzeciwiamy się ocenianiu kwestii związanych z przeciwdziałaniem umieszczaniu w pieczy zastępczej (art. 1 pkt 18 wprowadzający art. 17a ust. 4 ustawy nowelizowanej). Asystent rodziny powinien działać na rzecz najlepszego interesu i bezpieczeństwa członków rodziny, w szczególności małoletniego. Jeśli więc mimo działań wspierających i zaradczych, rodzina nie jest bezpiecznym miejscem dla dziecka, nie można oceniać jego pracy przez pryzmat decyzji o umieszczeniu w pieczy zastępczej. Ocenie podlegać więc powinno zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa dzieci w rodzinie, prowadzenie działań wzmacniających wypełnianie funkcji

wychowawczych, pogłębianie wiedzy i stosowanie nowoczesnych metod pracy, a nie sam fakt umieszczenia dzieci lub nie w pieczy zastępczej, bądź dążenie do przeciwdziałania temu umieszczeniu za wszelką cenę.

Z aprobatą przyjmujemy zmiany w art. 42 (art. 1 pkt 44 projektu), m.in. zakazu zamieszkiwania rodziny zastępczej z rodzicami dziecka, nad którym sprawują pieczę zastępczą, chyba że rodzice dziecka wymagają bezwzględnego wsparcia osób trzecich i nie zagraża to dobru dziecka. Ustawa jednak nie wprowadza definicji bezwzględnego wsparcia osób trzecich. Powoduje to możliwość interpretacji, że także małoletni rodzic dziecka nie może zamieszkiwać z nim w rodzinie zastępczej np. spokrewnionej u swoich rodziców i jednocześnie dziadków jego dziecka, czy rodzinie zastępczej specjalistycznej dla matek z dziećmi, jeśli nie wymagają „bezwzględnego wsparcia osób trzecich”. Na marginesie, warto rozważyć, że zapis art. 59 o rodzinie zawodowej specjalistycznej jedynie dla matek z dziećmi jest dyskryminujący. Możliwym jest także sytuacja, że oboje rodzice są małoletni i chcą wspólnie wychowywać dziecko (a nie mają wsparcia w rodzinach biologicznych) lub dziecko jest z samodzielnym małoletnim ojcem.

Przechodząc do kolejnego zagadnienia, czyli form pieczy zastępczej. Z radością przyjmujemy likwidację interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, najmniejsze dzieci powinny zawsze znajdować miejsca w rodzinach. W związku z tym, sugerujemy większe wsparcie dla rodzin, które przyjmują dzieci z intencją przysposobienia (rodziny preadopcyjne), a które opisane są w proponowanym art. 44 ust. 1a (art. 1 pkt 46 ppkt b projektu). Sugerujemy objęcie takich rodzin dodatkową pomocą w ośrodkach adopcyjnych z czynną współpracą ze strony organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rodziny kierujące się motywacją adopcyjną są nastawione na inny rodzaj pracy z dzieckiem niż kandydaci na rodziców zastępczych. Dlatego też konieczna jest dla nich zindywidualizowana pomoc i edukacja przy przyjęciu dziecka, którego sytuacja prawna nie jest jeszcze uregulowana i może to potrwać niekreślony czas.

Kontynuując wątek rodzajów rodzin, proponujemy uzupełnienie katalogu rodzin pomocowych o rodziny zaprzyjaźnione, objęte okrojonym schematem szkoleniowym, ale mające podobne zadania i uprawnienia. Ta propozycja wpisuje się w szeroki cel nowelizacji, jakim jest przeciwdziałanie kryzysowi miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, poprzez wzmocnienie rodzinnych form pieczy zastępczej i dywersyfikację ścieżek rekrutacji kandydatów. Wydaje się, również na podstawie doświadczeń innych krajów, że wolontariusze w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, którzy nawiązują bezpośredni kontakt z dziećmi, mogą być szczególnie obiecującymi kandydatami na potencjalnych rodziców zastępczych. Z badań wynika, że ok. 26% osób, które ostatecznie podjęły funkcję rodziny zastępczej, miało wcześniejsze doświadczenia nawiązania kontaktu z dzieckiem z pieczy zastępczej, utrzymywało relację z jakąś rodziną zastępczą bądź podejmowało się wolontariatu w placówkach opiekuńczo wychowawczych (np. Magalhães i in. 2026)¹. Realizacji tego celu będzie sprzyjać nominalne wyróżnienie tej formy wolontariatu, jako

¹ Eunice Magalhães, Helena Carvalho, Mariana Matoso, Vânia S. Pinto, Patrício Costa, Sofia Ferreira, Joana Baptista, Catarina Anjos, João Graça, Why do people become a foster parent? Insights from a national study, Children and Youth Services Review, Volume 180, 2026, 108686, ISSN 0190-7409, <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2025.108686>.

“rodziny zaprzyjaźnionej”, i dopisanie tej formy do art. 96 dzięki nowo utworzonemu ustępowi pierwszemu precyzującemu tryb powoływania rodzin zaprzyjaźnionych.

Ogromnym krokiem w stronę wsparcia długoterminowego dla dzieci, w szczególności niepełnosprawnych, które nie będą mogły w pełni usamodzielnić się jest wprowadzenie nowego typu rodzin opiekuńczych (art. 1 pkt 27 projektu). Dotyczy to rodziny zastępczej, ale obejmującej opiekę nad dorosłym wychowankiem pieczy. Sugerujemy wprowadzenie już na etapie pieczy nad małoletnim długoterminowej rodziny zastępczej w sytuacjach, gdy wiadomo, że małoletni nie będzie miał możliwości powrotu do rodziny pochodzenia, ocena jego sytuacji wskazuje na brak możliwości przysposobienia lub nie ma możliwości usamodzielnienia ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność. Podkreślamy pozytywną ocenę skrócenia okresu poprzedzającego złożenie wniosku o pozbawienie praw rodzicielskich do 12 miesięcy (z dotychczasowych 18) w rodzinach nierokujących poprawy.

Sugerujemy uzupełnienie zbieranych danych w Rejestrze danych związanych z pieczę zastępczą (art. 38d ustawy nowelizowanej) o dane liczbowe lub procentowe dzieci umieszczonych we wszystkich formach pieczy zastępczej pochodzących spoza powiatu. Informacja ta da realny ogląd na sytuację wolnych miejsc w pieczy w połączeniu z przyjmowaniem dzieci spoza powiatu do różnych form opieki zastępczej. Obecnie w żadnych działaniach sprawozdawczych nie zbiera się tego typu informacji, a dane od powiatu mają jedynie walor deklaracyjny i nie są sprawdzalne.

Kolejnym aspektem związanym z rejestrem danych związanych z pieczę zastępczą, na który chcielibyśmy zwrócić uwagę jest pozostawienie informacji o wysokości dochodu kandydata/rodzica zastępczego (art. 38d ust. 4 pkt 10, ust. 5 pkt 10, ust. 6 pkt 10, ust. 7 pkt 10). Jasnym i oczywistym jest, że informacja o posiadaniu stałego dochodu i jego źródle jest konieczna do oceny motywacji osoby kandydującej/pełniącej funkcję rodziny zastępczej. Dane o wysokości dochodu to także ważny czynnik oceny intencji osób kandydujących do prowadzenia rodzinnej pieczy zastępczej. Jednak umieszczenie informacji o wysokości dochodu osoby fizycznej w rejestrze, do którego dostęp ma ponad 20 różnych podmiotów jest nadmiarowy i przekracza podstawowe zasady RODO, czyli minimalizacji zbierania danych osobowych i minimalizacji dostępu do danych osobowych. Sugerujemy pozostawienie obowiązku legitymowania się dokumentem potwierdzającym źródło i wysokość dochodu przed organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej lub innym podmiotem zobowiązanym do kwalifikacji kandydatów, jednak wykreślenie obowiązku ujawniania wysokości dochodu w rejestrze.

Idąc tropem dochodów, z wielkim entuzjazmem czekamy na zmiany w zatrudnianiu rodziców zastępczych, czyli wprowadzenie umów rodzicielstwa zastępczego i uprawnień z nimi związanych (art. 1 pkt 58 projektu dodający art. 55a ustawy), w tym dopuszczalności dodatkowego, niekolidującego zatrudnienia. Jest to bardzo ważny krok w poprawie sytuacji rodziców zastępczych zawodowych i może także w większym stopniu zachęcić kolejne osoby do zakładania rodzin zastępczych. Podobnie należy ocenić doprecyzowanie obowiązku zapewnienia pomocy prawnej dla rodzin zastępczych. Niestety, nasze obawy budzi pozostawienie tzw. limitów umów dla rodzin zastępczych zawodowych w roku kalendarzowym w art. 56 ustawy. Powiaty, które nie są gotowe na podjęcie działań na rzecz rozwoju zawodowej rodzinnej

pieczy zastępczej na podstawie umów rodzicielstwa zastępczego, będą ustanawiać bardzo niskie limity lub zerowe. Uważamy, że najlepszym rozwiązaniem byłoby wykreślenie przepisu art. 56 lub wprowadzenia bezpiecznika poprzez dodanie drugiego ustępu, który mówiłby o sukcesywnym, nie mniejszym niż 5% w okresie 3 lat wzroście zatrudnienia w sektorze rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie, chyba że analizy i ewaluacja dotychczasowych planów rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej oraz liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej uzasadnia mniejszy limit (jednak nie mniejszy niż 1 rodzina rok do roku).

Kolejnym segmentem analizy jest usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej. Większość propozycji zmian oceniamy na korzyść młodych ludzi, zaczynając od podstawowej zmiany – okres usamodzielnienia rozpocznie się od ukończenia 16 roku życia przez dziecko lub jeśli zostanie ono umieszczone w pieczy później, od samego umieszczenia (art. 1 pkt 115 projektu). Niepokój budzi w nas wyłączenie z limitu liczby dzieci i osób pełnoletnich przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej tzw. grup usamodzielniających (art. 1 pkt 97 projektu wprowadzający art. 106a). Skoro w placówce może przebywać maksymalnie 14 dzieci i osób przebywających w niej po ukończeniu 18 lat, kontynuujących naukę, a grup usamodzielniających może być 2, po 5 osób każda, okazuje się, że w małej placówce, w której przebywają dzieci będzie mogło znajdować się jeszcze 10 młodych dorosłych. Nie wprowadza się tutaj żadnych bezpieczników różnicy wieku między wychowankami a usamodzielnianymi, zasad podziału budynku na strefy itp. Jest to niepokojące z wielu powodów, w szczególności bezpieczeństwa małoletnich.

W art. 1 pkt 116 projektu wprowadzono art. 139f, który zobowiązuje do zatrudnienia opiekuna usamodzielnienia dla usamodzielnianego przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej (ust. 2), a w przypadku pieczy rodzinnej jedynie daje taką fakultatywną możliwość (ust. 3). Liczba zadań, obowiązków i odpowiedzialność obu opiekunów jest taka sama, dlatego też nie widzimy uzasadnienia dla takiego rozróżnienia. Uważamy, że w obu wypadkach umowa powinna być obligatoryjna, w szczególności, że jak wynika z dalszych przepisów tego samego artykułu wynagrodzenie jest niewielkie, więc obciążenie budżetowe powiatu nie będzie ogromne.

Przechodząc do ostatniej części analizy, czyli przysposobienia, proponujemy wprowadzenie do procedury adopcyjnej przeprowadzanej w ośrodku adopcyjnym osoby reprezentującej interes dziecka. Osobą taką mógłby być pracownik ośrodka, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej lub doświadczona rodzina zastępcza zawodowa (niezwiązana z dzieckiem), który reprezentowałaby najlepszy interes dziecka jak profesjonalny pełnomocnik, bez kierowania się dodatkowo więzią z dzieckiem, co może być zarzucane np. rodzinie zastępczej, będącej jednocześnie opiekunem prawnym.

Chcemy także zwrócić uwagę przede wszystkim na kwestie związane z prawem do zachowania swojej tożsamości, zawartym w art. 8 Konwencji o prawach dziecka. W art. 1 pkt 127 projektu wprowadza się zapis art. 155a ust. 4a, zobowiązujący, aby ośrodek adopcyjny usuwał dane przysposobionego oraz przysposabiających po upływie 50 lat od uprawomocnienia się postanowienia o przysposobieniu. Należy rozważyć, czy nie jest to za krótki okres, gdyż wiele osób poszukuje swojej tożsamości na późnym etapie

swojego życia, po śmierci rodziców adopcyjnych. Sugerujemy przyjęcie cezury czasowej jednolitej do akt stanu cywilnego (art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. prawo o aktach stanu cywilnego) – akty urodzenia przechowywane jest przez 100 lat liczonych od zakończenia roku, w którym zostały sporządzone.

Art. 1 pkt 145 wprowadza obowiązek ośrodka adopcyjnego do udostępniania przysposobionemu posiadana w swoich zasobach dokumentację kwalifikacyjną dotyczącą jego osoby, po osiągnięciu przez niego pełnoletności (art. 172c). Nie ma opisanej procedury, czy jest to udostępnienie na wniosek, czy z urzędu i w jaki sposób (elektronicznie, papierowo), w jakim okresie oraz konsekwencje odmowy udostępnienia danych. Sugerujemy dodanie w art. 173 delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia o udostępnianiu akt kwalifikacji do przysposobienia.

W wątku adopcyjnym chcemy zwrócić uwagę także na konieczne zmiany w Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym. W nowelizacji zaproponowano zmiany w art. 585 poprzez dodanie § 4 w brzmieniu „W czasie trwania postępowania w sprawie o przysposobienie nie można rozstrzygać w przedmiocie przywrócenia władzy rodzicielskiej. Postępowanie w tych sprawach sąd zawiesza z urzędu.” Wnosimy o dodanie także postępowania w przedmiocie ustalenia pochodzenia dziecka (ustalenia macierzyństwa lub ojcostwa), a także wstrzymania możliwości uznania dziecka, bądź co najmniej ograniczenie możliwości uzyskania władzy rodzicielskiej w przypadku uznania dziecka, gdy trwa postępowanie w sprawie o jego przysposobienie. Kolejnym ważnym, a nie określonym aspektem jest utrudnianie postępowania adopcyjnego przez dalszych krewnych i powinowatych dziecka. Proponujemy wprowadzenie przepisów wykroczeniowych, które mogłyby powstrzymać część osób przed nieuzasadnionym utrudnianiem regulacji sytuacji rodzinnej dziecka.

Analizując temat przysposobienia należy także wrócić do sprawy szeroko pojętego „przejścia dziecka” między rodzinami, tak w obrębie pieczy, jak i do rodziny przysposabiającej lub powrotu do rodziny pochodzenia. Na uwagę w tym zakresie zasługuje zmiana projektowana w art. 187 ust. 2b (art. 1 pkt 158) przyznająca Ministrowi ds. rodziny uprawnienie wydania zaleceń dotyczących wzmiankowanych przejść. Proponujemy wskazanie w zaleceniach sankcji za brak realizacji obowiązku współpracy w zakresie przejść, ale przede wszystkim jasne zdefiniowanie celu tej współpracy międzyinstytucjonalnej, którym powinno być dobro dziecka rozumiane jako rozwiązanie dla dziecka najkorzystniejsze, nie tylko długoterminowo, ale również przy uwzględnieniu jego aktualnej sytuacji więziowej i emocjonalnej.

Na marginesie problemów systemowych, zwracamy uwagę na drobne nieścisłości w nowelizacji. W art. 1 pkt 4 (zmiana art. 6) projektu nowelizacji znajduje się definicja zaświadczenia, jednak w treści ustawy określenie zaświadczenie obejmuje także zaświadczenia lekarskie oraz zaświadczenia kwalifikacyjne, które są czymś innym niż zdefiniowane. Warto rozważyć jednak inne nazewnictwo.

W art. 1 pkt 27 (dodanie art. 31a-31e), proponowany art. 31 c ust. 13 powołuje się na przepisy art. art. 61 ust. 2, 2b, 2d-3, art. 64 i 66 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Należy zwrócić uwagę,

że te przepisy są objęte konsultowanym równocześnie z niniejszą ustawą projektem ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (UD 315).

Wywołując temat zmian w ustawie o pomocy społecznej, należy podkreślić, że żaden z projektów nie uwzględnia wyrównania pomocy finansowej dla usamodzielnianych z domów pomocy społecznej do usamodzielnienia z pieczy zastępczej. Proponowane zmiany w opiniowanym niniejszym piśmie projekcie obejmują usamodzielnienia z pieczy zastępczej, a w ustawie o pomocy społecznej znajdują się przepisy o pomocy usamodzielnianym z DPS, które nie są zmieniane w zakresie kwotowym. To powoduje ogromną dysproporcję pomocy dla młodych dorosłych, uzależnioną od miejsca ich ostatniego pobytu przed usamodzielnieniem. Może być to oceniane także jako dyskryminacja ze względu na stan zdrowia i niepełnosprawność. Wnosimy o rozważenie przez MRPiPS ujednoczenia kwot lub urealnienia różnicy między tymi ustawami w celu wyrównania szans osób usamodzielnianych bez względu na miejsce, z którego będą startować w dorosłość.

W art. 1 pkt 50 projektu zmieniającym art. 47 ust. 2 o treści "W przypadku umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej dziecka wymagającego natychmiastowej pomocy [...] niezwłocznie po przyjęciu dziecka" dodanie uszczegółowiającego zapisu: „nie później niż w ciągu 20 dni roboczych”. Dla jasności relacji między rodziną a organizatorem i możliwości egzekwowania uzyskania dokumentacji dziecka, dobrze, aby istniała jednak określona cezura czasowa.

W art. 1 pkt. 76 projektu wprowadza się sytuacje, w których w celu zapewnienia dzieciom rodzinnej pieczy zastępczej, zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej realizuje pozarządowy organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Proponujemy dopisanie także sytuacji, w której dziecko przebywa lub grozi mu umieszczenie w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej. Takie sytuacje nie powinny mieć w ogóle miejsca, ale znamy praktykę i wiemy, że niestety się zdarzają. Dlatego ważnym jest, aby także w tym wypadku wzmocnić możliwości znalezienia dla dzieci rodzinnej opieki zastępczej zamiast placówki, w szczególności leczniczej, a nie nastawionej na wychowanie i wsparcie małoletnich.

W art. 12 projektu wpisano propozycje zmian w art. 53 ust. 3 i wprowadzenie ust. 3a ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 i 1302). Także nowelizacja samej ustawy o pomocy społecznej wprowadza pkt 3 i ust. 3, tylko że o zupełnie innej treści. Uczulamy na ewentualną numerację w tym przepisie w zależności od kolejności przyjmowania nowelizowanych ustaw.

Przy okazji wprowadzania zmian w innych przepisach proponujemy także zmiany w art. 183 § 1 Kodeksu Pracy (urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego), tak aby zrównać prawa pracowników niezależnie, czy przyjmują pod swoją opiekę dzieci jako rodzina zastępcza czy rodzina przysposabiająca. Aktualnie powołany przepis w § 1 stanowi, że pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie jako rodzina zastępcza ma prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w określonym przepisem wymiarze, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia.

Z kolei ten sam przepis w § 1¹ stanowi, że pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, ma prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 14 roku życia. W naszej ocenie nie ma podstaw prawnych i faktycznych do różnicowania sytuacji dzieci oraz kandydatów, którzy bądź to przyjęli dziecko jako rodzina zastępcza lub wystąpili z wnioskiem o jego przysposobienie. Okoliczność wprowadzenia do rodziny nowego jej członka, potrzeba nawiązania więzi między członkami rodziny, zaopiekowania dziecka, które w każdym z obu przypadków niesie ze sobą cały bagaż nierzadko trudnych doświadczeń, stąd potrzeba ujednolicenia przepisów.

Pozostajemy do dyspozycji w celu pomocy i wsparcia we wprowadzaniu dobrych zmian dla systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Z poważaniem

Renata Szredzińska
wiceprezeska zarządu
Fundacji Dajemy Dzieciom Się

Załączniki:

- Kwestionariusz analizy ryzyka krzywdzenia dziecka
- Tabela uwag